

אם נוצר לא פעם הרושם שאנחנו "נגד הכל", הרי הסיבה לכך לא היתה שלילית, אלא חיובית. היינו "נגד הכל", מפני ש היינו בעד משהו שלם שונה. בעד ישרי אל אחרת.

אני מוכרח להשתמש שוב במשל היווני העתיק אודות העיוורים, שמיששו פיל. אחד מישהו את הרגל ואמר: "הפיל דומה לצינור". שני מישהו את החדק ואמר: "הפיל הוא צר וארוך". שלישי ליטף את האוזן וקבע: "הפיל דומה לסמרטוט". וכן הלאה.

הציבור מוכן לסדוק דאדם, המון תח ביקורת על חלק כלשהו של הפיל: הרגל, על האוזן. אבל הי ציבור אינו יכול לעכל אדם האר מר: הפיל כוזה אינו בסדר. צריי כיב להחליפו בחייה אחרת.

העיוור התרגל לפיל. הוא מאמין ש הפיל לא יהרוג אותו. עצם המחשבה ש עלולה לבוא במקומו חייה אחרת מעוררת בו פחד תהומי. הפחד הופך לשינאה כלפי

ג'יר תוך שתיים, ושמש דיון הוא גאון צבאי. או אולי יסלחו לכם."

הקואליציה הגדולה

הקטנה

לנגד עינינו עמד תמיד דגם אחר של ישראל, הדגם של ישראל האחרת. לכן לא מתחנו אף פעם אחת ביקורת על מעשי המיסד, בשטח כלשהו, מבלי להציג מייד את הדרך האלטרנטיבית. סיעתנו הי תה לא רק הביקורתית ביותר בכנסת. היא היתה גם עתירת-הצעות יותר מכל סיעה אחרת.

מבחינתנו, לא היה הבדל בין ביקורתנו על מדיניות-החוק, שהובילה למילחמה, ל ביקורתנו על הפער החברתי, מוקרו בתקציב-הביטחון. בין דרישתנו לנשואין אזרחיים לכל דורש, ובין דרישתנו להטיל אחריות אישית על פקדי-מימשל שסרחו. בין מילחמתנו למען חופש-הביטוי לבין

לים, אנשי מרכז ואף אנשי הימין המתון. היו אנשים שבאו מן השוליים השמאליים של מפ"ם ומשרות מק"י, שהחלה או להת פרק.

והיו אנשים שחשו לעזרתנו על רקע הר מילחמה בחוק-לשון-הרע, ושפשוט רצו להשתמש בקולם כדי לחזק את העולם הזה מול פני ההתקפה הדראקונית של המיסד עליו, וכדי להבטיח "הסיגור לדוברי-אמת". באסיפות שלנו ב-1965, ערב הבחירות ולמחרתן, פגשנו את כל האנשים האלה. שמעתי מאות פעמים פסוקים כגון "אתה עושה יופי של עבודה כשאתה דופק את המיסד. אבל דחילק, עווב את השטויות האלה עם הערבים", או "אני לא מסכים לדיעותיכם, אבל אני מאמין שחשוב למדי נה שיהיה בה עיתון כמו העולם הזה, ו שקול כזה יישמע בכנסת".

לא ראיתי כל רע בפסוקים כאלה. כדי לאפשר פעולה פוליטית, יש לרכז יחד הרבה אנשים שונים, בעלי מיגוון של דיי עות. קיוויתי שבמשך הזמן ננחיל לכולם את הבנת הקשר בין הדברים, את הדגם המאחד של מישטר חדש.

ניסוס הקצוות

ב ין 1965 ו-1969 חלו שינויים גדוי לים במדינה. היתה מילחמת ששת הימים, הפרופיל של תוכנית-השלום שלנו נעשה חד ובהיר יותר בעיני הציבור. החיי דוש שבפעולתנו פג. **אולם "הקואליציה הגדולה הי קטנה" עמדה במבחן הבחירות ל כנסת השביעית. זכינו ב-16,853**

חדשים, בעיקר חיילים, המיספר גדול יו (תר).

מה קרה?

אני סבור שלא היתה זאת אכזבה מ פעולתנו הפרלמנטרית. בכל שמונה שנות כהונת בכנסת, לא קיבלתי אף מאה מיכת בים של אנשים שהודוה כבוחרים, ושהתי נגדו לפעולה או להצבעה מסוימת שלנו. ההסכמה הכללית של בוחרינו לפעולתנו ב כנסת היתה לא פעם פלא בעיני.

איכרנו קודות כה רבים לא בנגד פעודה, אלא בגלל תדמית.

בעיקבות מילחמת יום-הכיפורים, התחדד עוד יותר הפרופיל שלנו כתנועת-שלום, בעלת תוכנית-שלום מפורשת מרחיקת לכת. לא הפצנו מליצות כלליות על ויתור רים ופשרות. אמרנו מפורשות מהו המחיר שיש לשלם תמורת שלום. הדבר הבהיל הרבה אנשים, שעדיין לקו מהלם-המילחמה. קשה היה לבחור בעדנו הפעם למרות תוכנית-השלום שלנו. מי שהאמת שלנו הפחידה אותו, חיפש לעצמו רשימה פחות מבהילה.

בשטח הסוציאלי דבקו בנו — בעיקבות פעולתם השיטתית של משיצינו, אך לא מעט גם באשמתנו — תווית שמאלנית, שפשוט לא היתה נכונה. פעולתנו הנמרצת בכנסת ובהסתדרות למען הברה מתקדמת יותר לא היתה שמאלית-קיצונית. כל אדם ליברלי מתקדם יכול — ואכן, חייב — היה לתמוך בה. אך התדמית קובעת יותר מאשר העובדות האובייקטיביות, ונדמה לי שאיבדנו רבים מבין האוהדים הליברליים- המתקדמים, שהיו חלק חיוני של הקואלי ציה שלנו.

יחסים אישיים: התייעצות עם פרוש -

מילחמתנו למען רפורמה בצה"ל. הכל נבע מאותו דגם של מדינה הומא ניסטית, חילונית, מודרנית, הקיימת למען אזרחיה, ושמטרתה העיקרית היא להבטיח להם חיים טובים.

אני מאמין שחזון זה (ואינו מת" בייש להשתמש כאן כמילה שחוק קה זו) משותף לחלק ניכר של בוחרינו. זהו הגרעין החי של כו חנו הציבורי — והוא התייצב שוב ביום-הבחירות האחרון.

אולם רבים אחרים מאוהדינו הסתפקו במיגור אחד של מאבקנו, וראו בו את ה עיקר. שאר המיגורים היו בעיניהם צדדיים ובלתי-יחשבים, ואולי אף מזיקים. כאשר יזמתי בקיץ 1965 את רשימתנו לכנסת, זכתה קריאתי הפומבית בתגובה מהדהדת. הישגנו בבחירות לכנסת הששית נחשב אז לניצחון חסר-תקדים — בפעם הראשונה פרצה תנועה חדשה, שלא היתה רסיס של מפלגה קודמת אלא משהו חדש לגמרי — את אוהדיה-הסומה וחדרה למיב צר הפרלמנטרי של המיסד.

מי היו 14,124 האיש שנתנו לנו אז את קולם?

אני חושב שתיתה זאת קואלי ציה רחבה של דיעות ומגמות — גדולה במיגוון, אף שהיוותה רק 1-2% של ציבורי-הבוחרים.

רוחב הקואליציה הזאת היה הגורם ה עיקרי להצלחה, וההישג האמיתי שלנו אז. במרכז הקואליציה עמדו אנשים שהכירו היטב את דעות העולם הזה, ותמכו ככולן — הן בתוכנית-השלום שלנו, הן בתביעתנו לרפורמה פנימית, הן בהצעתנו להפריד בין הדת והמדינה, וכי.

היו אנשים שרצו בכוח חדש שיילחם במיסד, שיעשה צרות לזקנים". היו אנשים שהסכימו לגישתנו להשגת השלום, ושכל השאר נראה בעיניהם כטפל. היו שחתרו בעיקר לרפורמה פנימית של המדינה, ושהתייחסו בסלחנות ל"זץ הי ערבי של אבר"י.

היו אנשים שהגדירו את עצמם כליבר-

מי שמציע זאת. הלוואי שהפיל ידרוס אר תו.

נניח שהפיל מת, ובאה חייה אחרת. האם זה ישנה את יחס הציבור אל האיש שהעז להציע להחליפו? לגמרי לא. אולי להיפך. אין כאן עניין של הגיון. שונאים את האיש, מפני שזיעזע תבנית קיימת, המעני קה תחושת ביטחון. שינאה זו נשארת, גם כשהתבנית משתנה. אין זוכרים מה הציע, זוכרים רק שפגע בביטחון. שהוא איש שלילי, אדם המתימר להיות אובייק טיבי, יכול להתעלות ולומר: "כן, הוא צדק. חבל שהוא איש שלילי כזה."

(הספר שלי הסביר לי זאת היום בשפה פשוטה: "עושים מה שאמרת, אבל לא שומעים בקולך.")

בין ההמונים שצעדו השבוע עם מוטי אשכנזי בהפגנה למען הדחת משה דיין, יש בוודאי כמה וכמה אנשים שהתחילו לשנוא את אנשי העולם הזה מפני שפגענו במשה דיין, כשהיה סמל הביטחון העצמי הלאומי. קמנו על האליל. אמרנו שהוא אסון ל מדינה ואסון לביטחון. השפנו את מעשיו ומחדליו, הרבה זמן לפני ש2500 בחורים צעירים בעצמם עברו בדמם. כיום, כשהם תובעים בעצמם את הדחת דיין, אין זה משנה במאומה את יחס אלינו. הם זוכי רים שאנחנו אנשים הרסניים, ממשצים מיקצועיים הפוגעים בקודשי האומה.

כמה ימים אחרי מילחמת יום-הכיפורים היו כמה מראשי רשימת מרי אופטימיים מאד לגבי תוצאות הבחירות הקרובות. "הוכח שצדקנו", אמרו בזה אחר זה, "כל הציבור זוכר שהזרנו שתפרוץ מילחמה, ושהזמן פועל לרעתנו. שכל ראשי המפל גות האחרות אמרו את היסוף. לכן ירצה הציבור עכשיו את כוחנו".

רק אורה אחר, חכם ופכני, אמר: "אתם טועים. הציבור לא יסרח רכם שצדקתם."

"כדאי לכם להעמיד פנים כאילו שגיתם כמו כולם, כאילו לא חלמתם שתפרוץ מילחמה, כאילו גם אתם חשבתם שצה"ל יכבוש את העולם הערבי מבגדאד עד אלי

- ויכוח ידיות עם מנחם בגין

איכרנו, כמוכן, את הבוחרים הי פחות-רציוניים, המחפשים חידוש איפנתו לשמו, כני קשר לתוכן.

ב-1973 הופיעו בירה כמה גופים, שיכלו לשמש כתובת מושכת לאנשים שלא קיבלו את כל התבנית שלנו. אלא רק חלק זה או אחר שלה. מי שרצה רק בסיסמה אנטי מימסדית — יכול היה להצביע בעד ר"צ. מי שרצה רק ברוח של שלום, מבלי ל התחייב לפיתרונות חיוניים אך מרגינים כמו מדינה פלסטינית — יכול היה להצ ביע בעד מוקד, מי שרצה להביע מחאה סוציאלי כללית, מבלי להתחייב לדגם של פיתרון — היו לו רשימות עדתיות לי מכבר.

כניסבות אלה, לא החזיקה "הקואליציה הגדולה הקטנה" מטי מז במידה מספקת. הקצוות פורסי מז, וזה הספיק כדי להנחיל לה מפדה.

נים חדשות במראה

א יני מאמין שהפסדנו יותר מכמה מאות קולות לרשימות העדתיות או למוקד, אך יתכן מאד שהפסדנו כמה אל פים לרשימתה של שולמית אלוני. כדאי להתעכב קצת על רשימה זו, מפני שיש לכך קשר מעניין לדברים שאמרתו זה עתה.

קיים דימיון מרתק בין רשימת העולם (המשך בעמוד 30)